

Grabljivice (III)

Na temelju ankete, nedavno provedene u 30 evropskih zemalja, sakupljeni podaci o promjeni areala, ugroženosti i brojnosti 377 vrsta ptica među kojima su najugroženije grabljivice. Analizirano je da od 37 vrsta evropskih grabljivica 54,3 posto pokazuje opadanje, a samo 5,7 posto (dvije vrste: škanjac mišar i eja močvarica) porast

Piše: Velid Delić

Današnje živuće ptice grabljivice na području Evrope pripadaju redu sokolovki (Falconiformes), a razvrstane su u tri porodice:

1. Porodica jastrebovi (Accipitridae) u kojoj se nalaze jastreb, škanjci, lunje, eje i orlovi.
2. Porodica sokolovi (Falconidae) koja se dijeli na prave sokolove i vjetruše.
3. Porodica supovi (Aegypidae) sa vrstama: crkavice, kostoberine i supovi.

Prema rezultatima istraživanja (Makatsch, 1994.) u Evropi gnijezdi 37 vrsta grabljivaca, dok su na području BiH, u posljednjih stotinjak godina, zabilježene na gniježdenju 23 vrste koje će ovdje biti opisane.

14. Orao krstaš

Aquila heliaca

Njemački: Kaiseradler

Ovaj se orao u literaturi spominje kao redovita ali malo-brojna gnjezdarica. Naseljava otvorena područja u Posavini,

postoji nekoliko podataka iz južne Hercegovine kada se vida na selidbi. U gnjezdilištu boravi od druge polovine marta do oktobra. Zimuje u srednjoj Aziji.

Široko gnijezdo od grana i šiblja pravi na visokim stablima. Od aprila do maja snese dvoje bijelih jaja s tamnim pjegama (73,1mm x 56,2mm). Ženka sjedi na jajima 42 do 44 dana, a oba roditelja brinu se o mladim čučavcima koji postanu samostalni u 11 sedmici života.

Hrani se sitnim sisavcima i strvinom.

15. Suri orao

Aquila shrysaetes

Njemački: Steinadler

Redovita je gnjezdarica u planinskim područjima zemlje. Brojnost mu je prorijedena, naročito od početka 50-tih godina ovog stoljeća, kada su u jednom periodu izlagane zatrovane lešine u cilju trovanja tada brojne populacije vukova i lisica.

Istovremeno, jedući zatrovane meke stradao je osjetan broj orlova.

Gnijezdo pravi od granja na izbočinama nepristupačnih stijena, rjeđe na drveću. Oblaže ga grančicama, zeljastim biljkama i lišajevima. Krajem marta ili u aprilu snese dvoje prljavo bijelih jaja s pjegama (77,0mm x 59,5mm). Mužjak i ženka sjede na jajima 44 do 45 dana i brinu o čučavcima koji se osamostale sa 12 sedmica.

Hrane se velikim sisavcima, pticama, gmazovima i strvinom.

16. Patuljasti orao

Hieraetus pennatus

Njemački: Zwergadler

U literaturi je zabilježen krajem prošlog stoljeća kao redovita, ali rijetka gnjezdarica. Kao šumska ptica, živi pretežno u miješanim bjelogoričnim šumama u nizinama i srednje visokim planinama naše zemlje. Prisutan je i danas na selidbi i kao rijetka gnjezdarica od aprila

do oktobra. Zimuje u jugoistočnoj Africi i jugozapadnoj Aziji.

Malo gnijezdo od pruca tanjih grančica pravi na visokom drveću. U aprilu početkom maja snese dvoje bjelkastih jaja sa smeđkasi mrljama i pjegama (55 mm x 44,2mm). Ženka sjedi na jajima 28 do 30 dana, a mužjak hrani. Oboje se brinu o čučavcima koji nakon šest sedmica izjaju iz gnijezda, a samostalni sa osam sedmica.

Hrane se sitnim sisavcima, pticama, gušterima i drugim gmazovima, te krupnim kukcima.

17. Sivi soko
Falco peregrinus
njemački: *Wanderfalke*

Gnjezdarica je u Hercegovini, dok je u ostalim krajevima zemlje gniježđenje sporadično i rijetko. Za selidbe i zimi vida se u većem broju nego u vrijeme gniježđenja. U Posavini je zimi češći zbog dolaska sjevernijih populacija koje se zadržavaju sve do početka proljeća.

Gnjezdo pravi na izbočinama stijena, a u nizini na drveću. Također, koristi napuštenu gnijezda drugih vrsta. Od kraja marta do početka maja snese tri do četiri bijeložuta jaja s tamnim mrljama (53,3mm x 42,2mm). Mužjak i ženka sjede na jajima 28 do 29 dana i brinu za čučavce koji prvi put izlaze iz gnijezda sa četiri do pet sedmica, a samostalni su između šest do osam sedmica.

Prehrana: ptice (koje hvata u letu) od veličine čvorka do čaplje, a najčešće sve vrste golubova, vrana, galebova i močvarica. S većim ulovljenim pticama (patke gluhare, guske, čaplje) sunovraća se iz zraka na zemlju gdje ih konačno usmrti i jede. Bude li pri tome poplašen, osobito pojavom čovjeka, plijenu se više ne vraća.

Neumoran je, nadasve smion i brz letač koji dnevno prevaljuje velike razdaljine, a nijedna ptica koju progoni ne može mu umaći.

18. Soko lastavičar
Falco subbuteo
njemački: *Baumfalke*

Ovaj soko je naša gnjezdarica kako u šumovitim tako i na otvorenim područjima sa šumaricama, manjim stajacim i tekućim vodama. U gnjezdilištima boravi od aprila do septembra. Za selidbe se češće vida na jugu zemlje, a prezimljuje na afričkom kontinentu.

Gnjezdo mu je na deblima, obično na rubu šume. Većinom uzima napuštenu gnijezda vrana. U junu snese tri jaja sa smeđim pjegama (41,6mm x 32,7mm). Mužjak i ženka sjede na jajima 28 do 30 dana i brinu se o čučavcima koji se osamostale između pet i šest sedmica.

Hrani se sitnim pticama kao što su lastavice, ševe, zebe, strnadice i vrapci, te krupnim kukcima i miševima. Plijen najčešće hvata u letu.

